

Ob 50. obletnici Geološkega zavoda za Slovenijo

V letu 1996 je Inštitut za geologijo, geotehniko in geofiziko praznoval 50. obletnico ustanovitve Geološkega zavoda za Slovenijo. S posebno uredbo je vlada Ljudske republike Slovenije 7. maja 1946 pri Ministrstvu za industrijo in rudarstvo ustanovila samostojno geološko ustanovo Geološki zavod za Slovenijo. Naloga Zavoda je bila, da usmerja, razvija in opravlja vse vrste geoloških raziskav za potrebe gospodarstva in razvoj geoloških ved. Zaostanek v razvoju geologije in pomanjkanje strokovnjakov je ob vse večjih potrebah razvijajočega se gospodarstva zahtevalo od tedaj maloštevilnih sodelavcev velike napore, določitev vsebine dela in oblikovanje ustrezne organizacijske oblike. Po daljših razgovorih predstavnikov Zavoda, Univerze, upravnih in gospodarskih ustanov so bile določene Zavodove dejavnosti, katere v glavnem še danes opravlja Inštitut za geologijo, geotehniko in geofiziko. Sprejet je bil naslednji predlog Zavodove dejavnosti:

1. geološko in petrografsko kartiranje in geofizikalno merjenje
2. raziskave nafte, premoga, rud in nekovin
3. inženirskogeološko in hidrogeološko raziskovanje
 - a) fundiranje gradbenih objektov
 - b) pitna in industrijska voda
 - c) topli in mineralni vrelci
 - č) hidrogeologija Krasa
4. kartografija
5. laboratorijske preiskave: petrografske, paleontološke, kemične, tehnološke in geomehanske
6. arhiv in knjižnica
7. geološki muzej z zbirkami in katastrom gradbenega materiala
8. izdajanje publikacij

Predlog je bilo težko uresničevati, ker je bilo v Sloveniji le 5 geologov, ki pa so bili vsi zaposleni na visokih šolah. Med zaposlenimi Zavod ni imel nobenega geologa in v prvih letih so naloge opravljali zunanji sodelavci in to predvsem visokošolski profesorji, pa tudi študenti geologije in rudarstva.

Po decentralizaciji gospodarstva leta 1950 je Zavod prešel pod upravo Sveta za energetiko in ekstraktivno industrijo LRS in se je z odredbo vlade LR Slovenije dne 8. julija istega leta preimenoval v Upravo LR Slovenije za geološka raziskovanja. Sočasno je z isto odločbo prevzel Zavod tudi operativno vodstvo novo ustanovljenega Podjetja za globinsko vrtnanje. Za upravnika je bil imenovan inž. Danilo Jelenc. Sredi leta 1952 je prišlo do ponovne spremembe, ko se je Uprava LRS za geološka razisko-

vanja združila s Podjetjem za globinsko vrtnanje in se preimenovala v Geološki zavod LR Slovenije v Ljubljani. Upravno je bil Zavod podrejen Svetu vlade LRS za industrijo.

Ker so se sredstva za geološko-rudarske raziskave v družbenem načrtu zmanjševala, je moral Zavod preusmeriti program dela glede na potrebe gospodarskih organizacij. Zaradi spremenjenega načina financiranja, je bil Zavod leta 1954 razglašen za finančno samostojno enoto in se je preimenoval v Geološki zavod Ljubljana. Od tedaj se je Zavod razvijal hitreje. Po uspešni uveljavitvi tako v Sloveniji kot v drugih republikah tedanje Jugoslavije je Zavod kot prva slovenska raziskovalna organizacija pričel z raziskovalnimi deli tudi v tujini. Hiter razvoj Zavoda kaže število zaposlenih. V letu 1947 so bili 4 zaposleni, leta 1959 je bilo 347 zaposlenih in v letu 1980 skupaj 3000.

Veliko organizacijsko spremembo je Zavod doživel leta 1979 z ustanovitvijo šestih TOZD-ov, ki so se leta 1990 na podlagi Zakona o podjetjih preoblikovali v Inštitut za geologijo, geotehniko in geofiziko in štiri samostojna podjetja.

Ves čas delovanja je imel vidno vlogo raziskovalni del Zavoda, zaradi česar je bil Zavod tudi ustanovljen. Inštitut je s svojo dejavnostjo edina ustanova v Republiki Sloveniji, ki kompleksno rešuje vse vrste fundamentalnih in aplikativnih nalog, vezanih na geologijo oziroma na raziskovanje zemeljske skorje. Po osamosvojitvi Slovenije se je interes države za geološke raziskave kar naenkrat zmanjšal. Za to je verjetno več vzrokov. Eden je vsekakor tudi ta, da geologija nima resornega ministrstva. V preteklosti so programe usklajevali prek Zveznega geološkega zavoda v Beogradu. Res je, da so danes potrebe drugačne, kakor so bile v preteklosti. Zmanjševal se je interes za mineralne surovine, kot so premog, uran, kovine. Zato pa pridobivajo pomen pitna voda, varstvo narave in raba prostora. Upajmo, da bomo kljub trenutnemu nerazumevanju vladnih resorjev uspeli prikazati pomen geoloških raziskav za uspešno in racionalno delovanje države in dobili podporo za nadaljnji obstoj Inštituta.

V svoji petdesetletni zgodovini so delavci Inštituta skupaj z drugimi zavodi in sodelavci dosegli pomembne rezultate na vseh področjih svoje dejavnosti. Nemogoče je v kratkem prispevku opisati vse pomembne dosežke; naj navedem samo nekatere: izdane so Osnovna geološka karta Slovenije v merilu 1:100.000, Metalogenetska karta, Geofizikalne karte in še cela vrsta drugih tematskih kart. Skupaj z rudniškimi službami smo raziskali vsa slovenska premogišča: Velenje, Trbovlje, Senovo, Hrastnik, Kanižarica, Rudnika Idrija in Mežica, Rudnik Žirovski vrh in številna nekovinska nahajališča. Danes so ti rudniki res v večini že zaprti, vendar so bili v preteklosti pomembni za današnjo stopnjo gospodarskega razvoja Slovenije.

Z globinskimi vodnjaki smo zajeli termalne in mineralne vode v Radencih, Rogaški Slatini, Čateških Toplicah, Šmarjeških Toplicah, Dolenjskih Toplicah, Atomskih toplicah, Dobrni, Laškem, Moravcih, Ptujskih toplicah in Zrečah. Najpomembnejši pa so rezultati raziskav in zajetja pitne vode iz globinskih vodonosnikov, ki postajajo vedno pomembnejši zaradi onesnaženosti aluvialnih vodonosnikov. Nič manj niso pomembni rezultati raziskav o mehaniki tal. Prvi smo v Sloveniji začeli razvijati in izvajati sistem za globoko temeljenje v slabonosilnih tleh. Uspešno smo opravili zahtevne raziskave za projektiranje avtoceste čez Ljubljansko barje in za sanacijo številnih plazov. Pomembne so bile geološke raziskave za lociranje predora Karavanke in geološke spremljave pri gradnji le-tega. Za dosego omenjenih rezultatov so pripomogle številne znanstvenoraziskovalne naloge iz geoznanosti. Ne nazadnje ne pozabimo na uspešno izvedene projekte v več kot 20 državah Evrope, Afrike in Južne Amerike.

Številni uspešno opravljeni projekti so razultati nenehnega vzgajanja potrebnih strokovnjakov. S prihodom prvih diplomantov geologije v letu 1952 se je pričela nagla rast Zavoda. V letu 1949 je imel Zavod 318 delavcev, od tega 4 geologe z visoko izobrazbo. V letu 1952 je bilo 14 geologov, v letu 1959 pa že 33 delavcev z visoko izobrazbo. Največje število zaposlenih je imel Inštitut v letu 1988 (217), z visoko izobrazbo 100 delavcev. Danes ima Inštitut 151 zaposlenih. Visoko izobrazbo ima 77 delavcev, od katerih je 11 doktorjev znanosti in 13 magistrov.

Za takšen razvoj so zaslužni vsi delavci, ki so bili v obdobju teh naših 50-ih let člani Inštituta, ne nazadnje pa so dosežki tudi rezultat tesnega sodelovanja z drugimi organizacijami, predvsem rudniki in Univerzo.

Trajan Dimkovski